

---

Koninklijk Besluit beschouwde zij als een welkome kans.<sup>23</sup> Bij de angsten en nog grotere dreigingen zou geestelijke verzorging in het leger geen overbodige luxe zijn.<sup>24</sup> Maar er was nog niets concreets geregeld! De zorg in militaire tehuizen was minimaal, bovendien was in het zuiden bij de grenzen bijna iedereen rooms-katholiek. De Nederlandse Hervormde Kerk toonde in deze situatie initiatief. 6 augustus 1914 verzocht zij de minister onder expliciete verwijzing naar het Tractaat van Genève (1906)<sup>25</sup> predikanten aan te stellen die als veldprediker konden functioneren. De regering besloot ad hoc om het verzoek te honoreren en op 10 augustus werden de kerkenraden hiervan in kennis gesteld.<sup>26</sup>

Op 28 augustus 1914 werden per Koninklijk Besluit aan elk van de vier legerdivisies, naast een aalmoezenier twee veldpredikers benoemd. Er zou bij de protestanten gelet worden op een evenwichtige verdeling van orthodoxe en vrijzinnige predikanten. Zij bleven als predikant verbonden met hun kerk, maar werden betaald door het ministerie van Oorlog. Zij werden ingedeeld bij de infanterie en kregen allen de rang van majoor. Deze militaire benaming wordt overigens niet teruggevonden in de zogeheten *Stamboeken van officieren*, die bewaard worden in het Nationaal Archief.<sup>27</sup> Zó was de veldprediker ingetreden.<sup>28</sup>

Ondanks de uitgedeelde *Instructie voor veldpredikers en aalmoezeniers* werkte het beleid van tweezijdig dienstverband verwarrend voor de veldpredikers. Niettemin schraagden de gezamenlijke belangen (de regering wilde geestelijk begeleide militairen, de kerken hadden belang bij de kans het evangelie te verkondigen bij deze doelgroep) de wens om de nieuwe functie te handhaven. Maar het ging niet vanzelf – er was veel gekrakeel rond de inhoud van de taken.

In september 1915 werd door de minister geconstateerd dat het werk van de veldpredikers ruimschoots voldeed. De veldprediker bleek ook vanuit kerkelijk perspectief een prima middel om het doel te bereiken: godsdienstige, geestelijke en zedelijke behartiging van de ‘jongens’.<sup>29</sup>

In april 1916 werden zestien extra reserveveldpredikers benoemd.<sup>30</sup> In september 1918 kwam het voorstel van de minister het instituut veldprediker te continueren. Op 10 april 1919 geschiedde dit inderdaad, na enig geharrewar aangaande taakverdeling, rapportage, rang, etc.<sup>31</sup> De hybride situatie bleef bestaan, alleen werd het woord veldprediker nu vervangen door legerpredikant; deze was hierbij aan de kerkelijke autoriteiten onttrokken.<sup>32</sup>

De Eerste Wereldoorlog lijkt samenleving, leger en kerken kortom dichter bij elkaar gebracht te hebben. Meiners heeft hier aan bijgedragen door in de eerste lichting veldpredikers voluit mee te werken.

<sup>23</sup> *Idem*, 110.

<sup>24</sup> *Idem*, 115.

<sup>25</sup> *Idem*, 116, 129; dit is een soort zelf beschermend fundament geweest: volgens het Tractaat mogen geestelijk verzorgers niet krijgsgevangens gemaakt worden.

<sup>26</sup> Harinck, *Via veldprediker naar legerpredikant*, 117.

<sup>27</sup> *Idem*, 118. Waar hun militaire positie wel vastgelegd zou kunnen zijn, is in de archieven van het Ministerie van Oorlog, maar deze zijn in 1944 grotendeels door brand verwoest. (onderzoek NA, 17 augustus 2017).

<sup>28</sup> Harinck, *Via veldprediker naar legerpredikant*, 120.

<sup>29</sup> *Idem*, 124.

<sup>30</sup> De reserveveldpredikers functioneerden gewoon als veldprediker.

<sup>31</sup> Claus, *Variis modis*, 29.

<sup>32</sup> *Idem*, 30.